

SPIS TREŚCI

Wykaz skrótów	15
Wstęp	19
Od autorów.....	21
Rozdział 1	
Podstawy teorii prawa konstytucyjnego	23
1.1. Zakres prawa konstytucyjnego.....	23
1.2. Rodzaje przepisów w prawie konstytucyjnym.....	23
1.3. Pojęcie konstytucji	23
1.4. Rodzaje konstytucji.....	24
1.5. Szczególne cechy konstytucji.....	24
Rozdział 2	
Historia polskiego prawa konstytucyjnego	25
2.1. Mała Konstytucja z dnia 20 lutego 1919 r.	25
2.2. Konstytucja marcowa z dnia 17 marca 1921 r.	26
2.2.1. Władza ustawodawcza	26
2.2.2. Władza wykonawcza	27
2.2.3. Podsumowanie	28
2.3. Nowela sierpniowa z dnia 2 sierpnia 1926 r.	28
2.3.1. Prezydent	28
2.3.2. Podsumowanie	29
2.4. Konstytucja kwietniowa z dnia 23 kwietnia 1935 r.	29
2.4.1. Prezydent	30
2.4.2. Rada Ministrów	31
2.4.3. Władza ustawodawcza	31
2.4.4. Podsumowanie	31
2.5. Mała Konstytucja z dnia 19 lutego 1947 r.	32
2.5.1. Rada Państwa	32
2.5.2. Prawa i wolności obywatelskie	32
2.6. Konstytucja Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 22 lipca 1952 r.	33

2.6.1. Sejm	34
2.6.2. Rada Państwa	34
2.6.3. Wolności i prawa obywatelskie.....	34
2.6.4. Nowela lutowa	35
2.6.5. Kryzysy społeczne	35
2.7. Nowela kwietniowa	36
2.7.1. Parlament	37
2.7.2. Prezydent	37
2.8. Nowela grudniowa	38
2.9. Inne nowelizacje Konstytucji	38
2.10. Prowizorium konstytucyjne 1992–1997	38
2.10.1. Parlament	39
2.10.2. Prezydent	40
2.10.3. Rada Ministrów	40
2.11. Ustawa konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1992 r. o trybie przygotowania i uchwalenia Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej	40
2.12. Przygotowanie i uchwalenie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.	41
2.13. Przyjęcie ustawy zasadniczej	42

Rozdział 3

Podstawy ustrojowe państwa	44
3.1. Pojęcie zasad ustrojowych	44
3.2. Zasada suwerenności i zwierzchnictwa narodu	44
3.3. Niepodległość	45
3.4. Społeczeństwo obywatelskie	45
3.5. Demokratyczne państwo prawne	46
3.6. Społeczna gospodarka rynkowa.....	47
3.7. Godność człowieka	48
3.8. Struktura państwa.....	48
3.9. Podział władzy.....	48
3.10. Forma rządów	49
3.11. Kościoły i związki wyznaniowe	49
3.12. Polska w Unii Europejskiej	50
3.12.1. Charakter organizacji.....	50
3.12.2. Unijny porządek prawny a system prawa krajowego – charakterystyka relacji	50
3.12.3. Skutki członkostwa w zakresie procesu legislacyjnego.....	52
3.12.4. Stosowanie prawa unijnego przez organy państw członkowskich	53

Rozdział 4

Formy wykonywania władzy	55
4.1. Naród.....	55
4.2. Władza suwerenna.....	55
4.3. Suwerenność narodu	56

4.4. Demokracja pośrednia i bezpośrednia	56
4.5. Zasada suwerenności narodu a proces integracji europejskiej	58
4.6. Prawo wyborcze	60
4.6.1. Prawo wyborcze a system wyborczy	60
4.6.2. Zasady prawa wyborczego (tzw. przymiotniki wyborcze)	60
4.6.3. Systemy wyborcze <i>sensu stricto</i> – sposób ustalania wyników wyborów	66
4.6.3.1. System większościowy	66
4.6.3.2. System proporcjonalny	66
4.6.4. Organizacja wyborów do Sejmu RP, Senatu RP i PE – porównanie	68
4.6.4.1. Zarządzanie wyborów	68
4.6.4.2. Instytucja rejestru wyborców i spisu wyborców	69
4.6.4.3. Komisje wyborcze	70
4.6.4.4. Komitety wyborcze	72
4.6.4.6. Kampania wyborcza	74
4.6.4.7. Zasady finansowania kampanii wyborczej na przykładzie wyborów do Sejmu RP i Senatu RP	76
4.6.4.8. Sprawozdanie finansowe	77
4.6.4.9. Ustalanie wyników głosowania i wyników wyborów	78
4.6.5. Weryfikacja ważności wyborów w Polsce	82
4.6.5.1. Protest wyborczy	82
4.6.5.2. Procedura postępowania z protestem wyborczym	83
4.6.5.3. Różnice w weryfikacji wyborów prezydenckich	83
4.6.6. Uzupełnienie składu Sejmu RP i Senatu RP w czasie trwania kadencji	84
4.6.6.1. Referendum w prawie polskim	85
4.6.6.2. Wniosek obywatelski o poddaniu określonej sprawy pod referendum	87
4.7. Obywatelska inicjatywa ustawodawcza	87

Rozdział 5

Źródła prawa	89
5.1. Ogólna charakterystyka źródeł prawa	89
5.2. Cechy polskiego systemu źródeł prawa	89
5.3. Hierarchia źródeł powszechnie obowiązującego prawa	90
5.4. Charakterystyka poszczególnych źródeł prawa powszechnie obowiązującego	91
5.4.1. Konstytucja RP	91
5.4.2. Ratyfikowane umowy międzynarodowe	92
5.4.3. Ustawy	93
5.4.4. Rozporządzenia	94
5.4.5. Rozporządzenie z mocą ustawy	94
5.4.6. Akty prawa miejscowego	94
5.5. Akty prawa wewnętrznie obowiązującego	95
5.6. Ogłaszanie aktów normatywnych	95
5.7. Orzecznictwo	96

Rozdział 6

Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela	97
6.1. Wprowadzenie do tematyki konstytucyjnych wolności i praw	97
6.2. Metaprawa konstytucyjne	99
6.2.1. Godność	99
6.2.2. Wolność	102
6.2.3. Równość	103
6.3. Wolności i prawa osobiste	104
6.3.1. Prawna ochrona życia	104
6.3.2. Nietykalność osobista	106
6.3.3. Prawo do sądu	109
6.3.4. Prawo do prywatności	110
6.3.5. Wolność sumienia i wyznania	113
6.3.6. Wolność poruszania się	115
6.3.7. Zakaz ekstradycji obywatela polskiego	115
6.3.8. Ochrona międzynarodowa cudzoziemców	116
6.4. Wolności i prawa polityczne	116
6.4.1. Wolność zgromadzeń	116
6.4.2. Wolność zrzeszania	119
6.4.3. Prawo dostępu do służby publicznej	124
6.4.4. Prawo do informacji	127
6.5. Wolności i prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne	128
6.5.1. Prawo własności	129
6.5.2. Wolność pracy	129
6.5.3. Bezpieczeństwo i zdrowie pracowników	130
6.5.4. Prawo do zabezpieczenia społecznego	130
6.5.5. Prawo do ochrony zdrowia	131
6.5.6. Prawo dostępu do nauki i wykształcenia	131
6.5.7. Ochrona praw dziecka	131
6.6. Środki ochrony wolności i praw	131
6.7. Ograniczenia konstytucyjnych wolności i praw	135
6.8. Stany nadzwyczajne	136
6.9. Obowiązki jednostki wynikające z Konstytucji RP	139

Rozdział 7

Parlament	141
7.1. Sejm RP i Senat RP w konstytucyjnej strukturze organów państwa	141
7.1.1. Sejm i Senat jako organy władzy publicznej	141
7.1.2. Sejm i Senat jako organy przedstawicielskie	142
7.1.3. Sejm i Senat jako izby parlamentu	142
7.2. Mandat przedstawicielski w RP oraz status prawny posłów i senatorów	143
7.2.1. Charakterystyka mandatu	143
7.2.1.1. Pojęcia mandatu	143
7.2.1.2. Mandat parlamentarny w Polsce	144
7.2.1.3. Nabycie i objęcie mandatu	145
7.2.1.4. Wygaśnięcie mandatu	145

7.2.2.	Gwarancje niezależności posła lub senatora.....	145
7.2.2.1.	Immunitet parlamentarny	145
7.2.2.2.	Gwarancje materialne.....	149
7.2.3.	Prawa i obowiązki posłów i senatorów	152
7.2.3.1.	Uprawnienia posłów/senatorów.....	152
7.2.3.2.	Formy zrzeszania się parlamentarzystów	153
7.2.4.	Odpowiedzialność regulaminowa parlamentarzystów	154
7.3.	Klasyfikacja funkcji Sejmu RP i Senatu RP	156
7.3.1.	Funkcja ustrojodawcza	156
7.3.2.	Funkcja ustawodawcza.....	156
7.3.2.1.	Istota funkcji ustawodawczej	156
7.3.2.2.	Tak zwany tryb ustawodawczy	156
7.3.2.3.	Modyfikacje trybu ustawodawczego	162
7.3.3.	Funkcja kontrolna	164
7.3.3.1.	Ogólna charakterystyka	164
7.3.3.2.	Typy kontroli	165
7.3.3.3.	Szczególne procedury kontrolne	166
7.3.3.4.	Obowiązki RM wynikające z tzw. ustawy kooperacyjnej (u.w.r.m.)	167
7.3.3.5.	Rola Komisji ds. Służb Specjalnych	167
7.3.3.6.	Rola NIK.....	168
7.3.3.7.	Kontrowersje wokół wykonywania przez Senat RP funkcji kontrolnej	168
7.3.3.8.	Egzekwowanie odpowiedzialności podmiotów kontrolowanych.....	169
7.4.	Funkcja współuczestniczenia w określaniu polityki, w szczególności polityki integracyjnej RP	169
7.5.	Funkcja kreacyjna.....	170
7.6.	Orzecznictwo	171
7.7.	Kadencja i zasady działania Sejmu RP i Senatu RP.....	172
7.7.1.	Kadencja parlamentu	172
7.7.1.1.	Długość, początek kadencji	172
7.7.1.2.	Zakończenie kadencji	172
7.7.2.	Zasada dyskontynuacji prac parlamentu	173
7.7.3.	Podstawowe zasady działalności Sejmu RP i Senatu RP	174
7.8.	Wewnętrzna organizacja Sejmu RP i Senatu RP.....	175
7.8.1.	Organy wewnętrzne	175
7.8.1.1.	Marszałkowie Sejmu RP i Senatu RP	176
7.8.1.2.	Prezydium Sejmu RP i Senatu RP	177
7.8.2.	Konwent Seniorów	177
7.8.3.	Komisje parlamentarne.....	178
7.9.	Zgromadzenie Narodowe.....	179
7.9.1.	Charakter prawny ZN.....	179
7.9.2.	Tryb pracy i organizacja wewnętrzna	180
7.9.3.	Funkcje Zgromadzenia Narodowego.....	180

7.10. Działalność lobbingowa w procesie stanowienia prawa.....	180
7.10.1. Podstawowe akty prawne normujące zagadnienie działalności lobbingowej	180
7.10.2. Pojęcie lobbingu i działalności lobbingowej	181
7.10.3. Pojęcie zawodowej działalności lobbingowej	181
7.10.4. Podmioty mogące podejmować zawodową działalność lobbingową.....	181
7.10.5. Zasady jawności działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa w Polsce	182
7.10.6. Rejestr podmiotów mogących wykonywać działalność lobbingową	182
7.10.7. Kontrola nad działalnością lobbingową.....	183

Rozdział 8

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	184
8.1. Trwałość mandatu prezydenckiego	184
8.1.1. Początek kadencji.....	184
8.1.2. Koniec kadencji	184
8.2. Funkcje Prezydenta RP.....	186
8.3. Zadania, kompetencje, akty urzędowe Prezydenta RP	186
8.3.1. Zadania i kompetencje Prezydenta RP	186
8.3.2. Akty urzędowe Prezydenta RP	189
8.4. Odpowiedzialność Prezydenta RP	189
8.4.1. Rodzaje odpowiedzialności Prezydenta RP	189
8.4.1.1. Odpowiedzialność polityczna Prezydenta RP	189
8.4.1.2. Odpowiedzialność konstytucyjna Prezydenta RP.....	190
8.4.1.3. Odpowiedzialność karna i karno-skarbowa Prezydenta RP	190
8.4.1.4. Odpowiedzialność „wyborcza” Prezydenta RP	190
8.4.1.5. Odpowiedzialność cywilna Prezydenta RP	190

Rozdział 9

Rada Ministrów i administracja rządowa	192
9.1. Pojęcia rządu a instytucja RM	192
9.2. Pojęcie rządu w nauce prawa konstytucyjnego oraz naukach pokrewnych	192
9.3. Zasady funkcjonowania RM	193
9.3.1. Wynikające wprost z Konstytucji RP zasady funkcjonowania RM	193
9.3.2. Niewynikające wprost z Konstytucji RP zasady funkcjonowania RM.....	194
9.4. Skład i struktura RM	194
9.4.1. Członkowie RM.....	194
9.4.1.1. Prezes RM	195
9.4.1.2. Wiceprezesi RM	197
9.4.1.3. Ministrowie kierujący działami administracji rządowej.....	197
9.4.1.4. Ministrowie wypełniający zadania wyznaczone przez Prezesa RM	197
9.4.1.5. Przewodniczący określonych w ustawach komitetów	198
9.4.1.6. Sekretarze oraz podsekretarze stanu	198
9.4.2. Organy pomocnicze w stosunku do RM i Prezesa RM	198
9.4.3. Powoływanie RM.....	199

9.4.4. Procedury powoływania RM.....	200
9.5. Kompetencje RM.....	202
9.6. Zmiany w składzie RM.....	203
9.7. Odpowiedzialność członków RM.....	203
9.7.1. Rodzaje odpowiedzialności członków RM.....	203
9.7.2. Odpowiedzialność konstytucyjna członków RM.....	204
9.7.3. Odpowiedzialność polityczna członków RM	204
9.7.3.1. Wotum nieufności	204
9.7.3.2. Wotum zaufania.....	205
9.7.3.3. Absolutorium.....	206
9.8. Akty prawne wydawane przez RM	206

Rozdział 10

Władza sądownicza	207
10.1. Struktura sądów w Polsce	207
10.1.1. Zagadnienia ogólne.....	207
10.1.2. Sąd Najwyższy	207
10.1.2.1. Kompetencje SN	207
10.1.2.2. Struktura wewnętrzna SN	208
10.1.2.3. Organy SN	209
10.1.2.4. Uchwały interpretacyjne SN.....	210
10.1.3. Sądy powszechne	210
10.1.3.1. Struktura sądów powszechnych.....	210
10.1.3.2. Organy sądów powszechnych.....	212
10.1.4. Sądy administracyjne.....	213
10.1.4.1. Struktura sądów administracyjnych	213
10.1.4.2. Naczelny Sąd Administracyjny	214
10.1.4.3. Wojewódzkie sądy administracyjne	214
10.1.5. Sądy wojskowe.....	215
10.2. Zasady konstytucyjne funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości.....	215
10.2.1. Zasada sądowego wymiaru sprawiedliwości (art. 175 Konstytucji RP)	215
10.2.2. Zasada niezależności sądownictwa (art. 10 i 173 Konstytucji RP)	215
10.2.3. Zasada niezawisłości sędziów (art. 178 Konstytucji RP)	216
10.2.4. Zasada udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości	217
10.2.5. Pozostałe najistotniejsze zasady wymiaru sprawiedliwości.....	217
10.3. Krajowa Rada Sądownictwa	218
10.3.1. Pozycja ustrojowa KRS.....	218
10.3.2. Skład KRS	218
10.3.3. Kompetencje KRS	219
10.4. Trybunał Konstytucyjny	219
10.4.1. Informacje ogólne.....	219
10.4.2. Skład.....	219
10.4.3. Status prawny sędziego TK.....	220
10.4.4. Organy TK	220
10.4.5. Zakres działania TK.....	220

10.4.6.	Funkcje TK.....	220
10.4.6.1.	Przedmiot kontroli.....	221
10.4.6.2.	Kryteria kontroli.....	221
10.4.6.3.	Wzorce kontroli.....	221
10.4.6.4.	Typy kontroli.....	222
10.4.7.	Pytanie prawne	223
10.4.8.	Postępowanie przed TK	223
10.4.9.	Skarga konstytucyjna – konstytucyjna ochrona praw jednostki	224
10.4.9.1.	Charakterystyka podmiotowa skargi.....	225
10.4.9.2.	Charakterystyka przedmiotowa skargi.....	225
10.4.9.3.	Cechy konstytucyjne skargi	226
10.4.9.4.	Warunki wniesienia skargi.....	226
10.4.9.5.	Postępowanie w przedmiocie skargi konstytucyjnej.....	227
10.4.10.	Typy orzeczeń TK.....	228
10.4.11.	Charakter orzeczeń TK.....	228
10.4.12.	Skutki orzeczeń TK	229
10.4.13.	Orzekanie w sprawach zgodności z Konstytucją RP celów lub działalności partii politycznych	229
10.4.14.	Rozstrzyganie sporów kompetencyjnych między centralnymi konstytucyjnymi organami państwa	230
10.4.15.	Modele badania konstytucyjności ustawodawstwa	231
10.4.15.1.	Model zdecentralizowany (tzw. <i>judicial review</i>) na przykładzie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej.....	231
10.4.15.2.	Model kontynentalny (tzw. Kelsenowski)	231
10.4.15.3.	Model francuski	232
10.4.15.4.	Model mieszany.....	233
10.5.	Trybunał Stanu	234
10.5.1.	Zagadnienia ogólne.....	234
10.5.2.	Organizacja TS	234
10.5.2.1.	Skład TS.....	234
10.5.2.2.	Status członków TS.....	235
10.5.3.	Pojęcie deliktu konstytucyjnego.....	235
10.5.4.	Odpowiedzialność przed TS.....	236
10.5.5.	Postępowanie przed TS.....	237

Rozdział 11

Organy regulacyjne	238
11.1. Narodowy Bank Polski.....	238
11.1.1. Podstawowe akty prawne regulujące problematykę związaną z NBP.....	238
11.1.2. Istota NBP	238
11.1.3. Pozycja ustrojowa NBP	239
11.1.4. Zadania NBP.....	239
11.1.5. Organy NBP	240
11.1.5.1. Prezes NBP.....	240
11.1.5.2. Zarząd NBP	241
11.1.5.3. Rada Polityki Pieniężnej	242

11.1.6. Organy NBP w relacji do RM	242
11.1.7. Orzecznictwo.....	243
11.2. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji.....	244
11.2.1. Podstawowe akty prawne regulujące problematykę związaną z KRRiT.....	244
11.2.2. Istota KRRiT	244
11.2.3. Pozycja ustrojowa KRRiT	244
11.2.4. Skład i organizacja KRRiT	245
11.2.4.1. Struktura i skład KRRiT	245
11.2.4.2. Pozycja przewodniczącego KRRiT.....	246
11.2.4.3. Niezależność członka KRRiT	246
11.2.4.4. Kontrola nad działalnością KRRiT	247
11.2.5. Kompetencje KRRiT	247
11.2.5.1. Zadania KRRiT	247
11.2.5.2. Funkcje KRRiT.....	248
11.2.6. Odpowiedzialność KRRiT i jej członków	249
11.2.7. Wybrane tezy orzecznictwa	249
11.2.8. Wybrane tezy piśmiennictwa.....	249

Rozdział 12

Organy ochrony prawnej poza władzą sądowniczą	251
12.1. Prokuratura	251
12.1.1. Prokuratura w znaczeniu przedmiotowym	251
12.1.2. Prokuratura w znaczeniu podmiotowym.....	251
12.1.3. Prokurator Generalny	251
12.2. Rzecznik Praw Obywatelskich	253
12.2.1. Powoływanie i status RPO	253
12.2.2. Inicjowanie czynności podejmowanych przez RPO	254
12.2.3. Sposoby odnoszenia się przez RPO do wniosku.....	254
12.2.4. Czynności postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez RPO.....	255
12.2.5. Następstwa postępowania przeprowadzonego przez RPO.....	255
12.2.6. Inne kompetencje RPO.....	256
12.2.7. Pełnomocnicy terenowi RPO	256
12.3. Najwyższa Izba Kontroli.....	256
12.3.1. Informacje ogólne	256
12.3.2. Prezes NIK	257
12.3.3. Kolegium NIK.....	258
12.3.4. Kryteria kontroli dokonywanej przez NIK.....	258
12.3.5. Ogólne (konstytucyjne) zasady kontroli NIK	258
12.3.6. Kontrola wykonania budżetu państwa oraz gospodarki finansowej i majątkowej	259
12.3.7. Inicjowanie kontroli.....	259

Rozdział 13

Przegląd systemów rządowych	260
13.1. Pojęcie	260

13.2. Podział władzy	260
13.3. Systemy partyjne	261
13.4. System dyrektorialny	262
13.5. System parlamentarno-gabinetowy	262
13.6. System kanclerski.....	264
13.7. System prezydencki	265
13.8. System półprezydencki.....	265
13.9. System rządów zgromadzenia	267
Bibliografia	269